I

(Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės)

NUOMONĖS

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

579-OJI EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETO PLENARINĖ SESIJA, 2023 6 14–2023 6 15

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Europos maisto politikos tarybos kaip naujo valdymo modelio pagal būsimą ES tvarių maisto sistemų pagrindą kūrimas“

(nuomonė savo iniciatyva)

(2023/C 293/01)

Pranešėja **Piroska KÁLLAY**

Plenarinės asamblėjos sprendimas	2023 1 25
Teisinis pagrindas	Darbo tvarkos taisyklių 52 straipsnio 2 dalis
	Nuomonė savo iniciatyva
Atsakingas skyrius	Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius
Priimta skyriuje	2023 6 1
Priimta plenarinėje sesijoje	2023 6 14
Plenarinė sesija Nr.	579
Balsavimo rezultatai	
(už / prieš / susilaikė)	179 / 1 / 2

1. **Išvados ir rekomendacijos**

1.1. ES maisto sistema atsidūrė kryžkelėje ir susiduria su daugialype krize, kuri kelia įvairius tarpusavyje susijusius aplinkos, klimato, sveikatos ir socialinius iššūkius. Atsižvelgdamas į maisto sistemos krizės klausimo skubumą ir būtinybę greitai keisti elgseną, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) mano, kad jo raginimas sukurti Europos maisto politikos tarybą (EFPC) nuskambėjo pačiu laiku.

1.2. EESRK mano, kad EFPC padėtų užtikrinti labiau integruotą ir dalyvavimu grindžiamą požiūrį į maisto politikos formavimą, paspartintų politikos derinimą ES, nacionaliniu ir vietos lygmenimis ir, svarbiausia, pagerintų ES maisto politikos kokybę ir sustiprintų jos pagrįstumą. EFPC taip pat padėtų skatinti tvaresnę ir labiau subalansuotą kaimo ir (arba) miesto plėtrą.

1.3. EESRK palankiai vertina paskelbtą žinią apie ES tvarių maisto sistemų pagrindą (FSFS), kuris paklos pamatus sisteminiams pokyčiams, kurių reikia visiems vertės grandinės suinteresuotiesiems subjektams; pabrėžia, kad šį pagrindą neatidėliodama turėtų pasiūlyti šios kadencijos Komisija, kad būtų laiku pateiktas atsakas maisto sistemoms kylantiems iššūkiams – bet koks delsimas keltų pavojų strategijos „Nuo ūkio iki stalo“ sėkmei; ragina Komisiją įsipareigoti struktūriškai įtraukti suinteresuotuosius subjektus ir pilietinę visuomenę į naująjį šio tvarių maisto sistemų pagrindo valdymą ir atkreipia dėmesį į tai, kad EFPC idėja būtų tinkama šiam pagrindui.

1.4. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad vietos, regionų ir nacionaliniu lygmenimis veikia su maistu susijusios platformos, tačiau mano, kad šių esamų forumų nepakanka, kad būtų veiksmingai užtikrinta tvari ir teisinga maisto sistema ir deramas atsparumas ES lygmeniu. Todėl EESRK mano, kad reikia dar labiau stiprinti demokratiją maisto srityje ir ją integruoti į maisto politikos procesą.

1.5. EESRK mano, kad Europos maisto politikos taryba turėtų būti mokslu pagrįsta, įvairius suinteresuotuosius subjektus apimanti daugiapakopė platforma ir institucinė, nepriklausoma struktūra, į kurią galėtų sudaryti:

— akademinės bendruomenės ekspertai ir mokslininkai;

— maisto tiekimo grandinės dalyviai (ūkininkai, maisto verslo įmonės ir perdirbėjai, mažmenininkai, profesinės sąjungos ir kt.), švietimo sistemos dalyviai ir pilietinės visuomenės organizacijos (kovos su skurdu tinklai, maisto bankai, socialinės platformos, aplinkosaugos ir vystymosi NVO), jaunimo atstovai. Be to, labai rekomenduojama, kad socialiniai partneriai dalyvautų EFPC veikloje, kad apsvarstytų būtinus pokyčius darbo rinkoje;

— institucijų atstovai (Parlamentas, Taryba, Komisija, EESRK, Europos regionų komitetas (RK).

Po pradinio etapo į EFPC taip pat reikėtų įtraukti vietos, regionų ir nacionalinio lygmens atstovus ir maisto politikos tarybas, užtikrinant organizuotą atitinkamų lygmenų junglumą ir valstybių narių atstovų teisę lygiomis teisėmis dalyvauti ES lygmeniu. Šiuo metu nacionalinės maisto politikos tarybos nėra pakankamai plačiai paplitusios, kad užtikrintų vienodą atstovavimą visoms šalims.

1.6. EFPC turėtų būti patikima ir skaidri struktūra ir turėtų prisidėti prie su maistu susijusių klausimų, kurie Jungtinių Tautų (JT) darbotvarkės iki 2030 m. darnaus vystymosi tiksluose įvardijami kaip uždaviniai, sprendimo. Visų pirma EFPC turėtų:

1.6.1. būti institucinis organas, kurio atžvilgiu ES institucijos turėtų prisiimti įsipareigojimus ir užtikrinti politinį pritarimą;

1.6.2. būti nuolatinis patikimų konsultacijų ir įrodymais pagrįstų politikos galimybių bei rekomendacijų dėl ES maisto sistemos krypties šaltinis, kuriam ES institucijos turėtų būti įpareigotos teikti grįžtamąją informaciją ir pagrįstus atsakymus;

1.6.3. didinti politikos sričių (pvz., bendros žemės ūkio politikos, bendros žuvininkystės politikos, teisės į maistą, su sveika mityba susijusių teisės aktų, viešųjų pirkimų, švietimo politikos ir kt.) darną ir skatinti socialines inovacijas, kuriomis siekiama visų maisto grandinės dalyvių gerovės, atsižvelgiant į ūkininkų kartų kaitos poreikį. Visų pirma EESRK mano, kad svarbu švietimo sistemoje nustatyti prioritetinį su maistu susijusį turinį, įtraukiant tiek žemės ūkio ir maisto produktų sektorių, tiek atitinkamas švietimo institucijas;

1.6.4. prireikus įsteigti ES lygmens maisto politikos tarybų tinklą, sukuriant keitimosi geriausios patirties pavyzdžiais ir įžvalgomis platformą, per kurią būtų formuojama ES politika ir jai daroma įtaka.

1.7. EESRK yra pasirengęs suteikti erdvę Europos maisto politikos tarybos susitikimams. Sėkmingas pavyzdys yra jau veikianti Europos žiedinės ekonomikos suinteresuotųjų subjektų platforma – bendra EESRK ir Komisijos iniciatyva.

2. **Bendrosios pastabos**

2.1. Mūsų maisto sistemos susiduria su daugialype krize, kurią sudaro įvairūs tarpusavyje susiję uždaviniai, įskaitant ([1]): aplinkos (išmetamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) kiekis yra susijęs, be kita ko, su mūsų maisto gamybos, perdirbimo ir vartojimo metodu, biologinės įvairovės nykimu, žuvų išteklių išeikvojimu, dirvožemio organinių medžiagų nykimu ir dirvožemio erozija) iššūkius, ūkių nykimą, galimybių gauti tvaraus ir sveiko maisto nebuvimą ir prastas darbo sąlygas. Tuo pat metu maisto sistemos jau patiria spaudimą dėl įvairių su klimatu susijusių sukrėtimų, kintančių oro sąlygų, ekosistemų žlugimo ir žemės, dirvožemio bei vandens kelių būklės prastėjimo. Galiausiai debatams apie maisto sistemas vis dažniau trukdo klaidinanti informacija ir komunikacija.

([1]) *Transforming Europe's food system – Assessing the EU policy mix – European Environment Agency* (europa.eu) (Europos maisto sistemos pertvarka. ES politikos priemonių derinio vertinimas. Europos aplinkos agentūra (europa.eu) ir prof. De Schutterio pranešimas EESRK 2023 m. balandžio 14 d.

2.2. Europos Komisija šiuo metu rengia naują ES tvarių maisto sistemų pagrindą (FSFS), kuris buvo numatytas strategijoje „Nuo ūkio iki stalo“ ir kurį numatoma paskelbti iki 2023 m. pabaigos. Jis paklos pamatus sisteminiams pokyčiams, kurių reikia visiems maisto sistemos suinteresuotiesiems subjektams, įskaitant politikos formuotojus, verslo subjektus ir vartotojus, kad būtų paspartintas perėjimas prie tvarios ES maisto sistemos. Šiuo pagrindu taip pat bus grindžiamas būsimas maisto sistemų valdymo modelis ir jis padės įgyvendinti darnaus vystymosi tikslus (DVT), o tam reikia bendradarbiavimu grindžiamų, visapusiškų sprendimų, apimančių įvairius departamentus, ministerijas, sektorius ir visą maisto tiekimo grandinę. EESRK ragina skubiai priimti FSFS, kad būtų laiku sprendžiami maisto sistemoms kylantys uždaviniai – bet koks delsimas keltų pavojų strategijos „Nuo ūkio iki stalo“ sėkmei. Į pagrindą reikėtų įtraukti per nustatytą laiką pasiektinus tikslus, pažangos vertinimo rodiklius ir taisomuosius mechanizmus, kuriuos reikėtų naudoti nepasiekus tikslų.

2.3. Siekiant skatinti maisto sistemos perėjimą prie tvaresnių rezultatų, ankstesnėse EESRK nuomonėse ([2]), taip pat kitų ekspertų ir pilietinės visuomenės organizacijų nuomonėse, vis dažniau pabrėžiama, kad reikia stiprinti demokratiją maisto srityje. Atsižvelgiant į neatidėliotiną maisto sistemos krizę ([3]), prie kurios, be abejonės, prisidėjo ir karas Ukrainoje, ir į tai, kad reikia greitai keisti elgseną, reikia nedelsiant skatinti imtis veiksmingesnių ir teisėtų valdymo priemonių. Manoma, kad didinant plačiosios visuomenės ir maisto sistemos suinteresuotųjų subjektų dalyvavimą demokratinės inovacijos, pavyzdžiui, maisto politikos tarybos, veikloje bus skatinama maisto politikos formavimo kokybė ir teisėtumas ([4]).

2.4. Maisto politikos tarybos apibrėžiamos kaip bendruomeninės įvairių suinteresuotųjų subjektų koalicijos, kurios bendradarbiaudamos sprendžia su maistu susijusius klausimus konkrečiame geografiniame regione ([5]). Kilo abejonių dėl sąvokos „politika“ tikslumo, nes kai kurios iš šių tarybų, maisto koalicijų ar komitetų nepageidauja būti laikomi politiniais, o kiti orientuojasi ir į programas, ir į politiką. Šiose įtraukumo ir demokratinių principų siekiančiose organizacijose dalyvauja suinteresuotieji subjektai iš visos maisto sistemos, suburiant pavienius asmenis, vietos valdžios institucijas, ne pelno organizacijas ir įvairių ekonomikos sektorių – žemės ūkio, sveikatos priežiūros ir švietimo – atstovus, kad jie bendradarbiautų įgyvendinant maisto politikos iniciatyvas, kuriomis visiems bendruomenės, kurioje jie yra įsisteigę, nariams sudaromos galimybės gauti sveiko, įperkamo ir tvaraus maisto.

2.5. Pirmosios maisto politikos tarybos buvo įsteigtos XX a. devintajame dešimtmetyje Jungtinėse Amerikos Valstijose ([6]), nuo to laiko jų skaičius vis auga ir jos tampa vis įvairesnės. Nors Europa vėlai prisijungė prie maisto politikos tarybų judėjimo, per pastarąjį dešimtmetį maisto politikos tarybos sparčiai kūrėsi visoje Europoje ([7]). Remiantis akademine literatūra, 2015 m. ratifikavus Milano miestų maisto politikos paktą (MUFPP) – tarptautinį susitarimą dėl miestų maisto politikos, – kurį pasirašė daugiau kaip 260 pasaulio miestų ir kuriuo pritarta maisto politikos tarybų steigimui keliuose Europos miestuose ir (arba) regionuose, Europoje iš tiesų pradėta kurti maisto politikos tarybas. Maisto politikos tarybos taip pat įsteigtos kaimo ar priemiesčių regionuose, kurie nėra tiesiogiai susiję su miestu ([8]).

2.6. Maisto politikos tarybos paprastai veikia regionų ir (arba) vietos lygmenimis, tačiau yra keletas maisto politikos tarybų, kurios veikia valstybės ir (arba) provincijų ir nacionaliniu lygmenimis. Tarybos dažnai yra būdas vėl susieti miestus su maisto gamyba aplinkiniuose regionuose ir užtikrinti veiksmingą vietos ir regioninės maisto politikos valdymą, tačiau jos taip pat gali būti svarbios ne miesto bendruomenėms. Tarybos gali būti suprantamos kaip tinklai, kuriais tvarumo tikslas

([2]) Be kita ko, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Pilietinės visuomenės indėlis rengiant visapusišką ES maisto politiką“ (nuomonė savo iniciatyva) (OL C 129, 2018 4 11, p. 18) ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Sąžininga, sveika ir aplinkai palanki maisto sistema pagal strategiją „Nuo ūkio iki stalo““ (COM(2020) 381) (OL C 429, 2020 12 11, p. 268).

([3]) Žr. Tarpvyriausybinės klimato kaitos komisijos (IPCC) ataskaitas, www.ipcc.ch/report/sixth-assessment-report-cycle/.

([4]) *Power to the people? Food democracy initiatives' contributions to democratic goods*, Jeroen J. L. Candel, 2022 m. gegužės mėn.

([5]) Žr. apibrėžtis šiuose akademiniuose straipsniuose: *Opportunities and challenges of food policy councils in pursuit of food system sustainability and food democracy–a comparative case study from the Upper-Rhine region* (P. H. Mooney, 2022 m.) ir *Food Policy Councils: Lessons learned* (A. Harper et al., 2009 m.).

([6]) Pirmoji JAV maisto politikos taryba įsteigta 1982 m. Noksvilyje (Tenesio valstija).

([7]) Europos maisto politikos tarybų ar panašių miesto maisto iniciatyvų pavyzdžių galima rasti programos „Horizontas 2020“ ir programos „Europos horizontas“ projektuose, kuriuose daugiausia dėmesio skiriama žemės ūkio maisto produktų politikai ir maisto sistemoms tobulinti skirtoms priemonėms, pavyzdžiui: „Cities2030“, „FoodSHIFT 2030“, „FoodCLIC“, „FEAST“ ir „FOOD TRAILS“.

([8]) L. Franzen-Castle et al., „Engaging Rural Community Members with Food Policy Councils to Improve Food Access: Facilitators and Barriers“. *Journal of Hunger & Environmental Nutrition* 17, p. 207–223 (2022 m).

susiejamas su demokratijos ir gero valdymo tikslais inicijuojant dalyvaujamuosius, bendradarbiavimu grindžiamus ir patariamuosius procesus tarp ūkininkų, maisto sektoriaus verslininkų, vartotojų ir kitų subjektų. Pagrindiniai Europos Sąjungos pavyzdžiai: Katalonijos maisto politikos taryba ([9]) (įsteigta 2017 m.), kurios valdymo organą sudaro 33 narių, įskaitant regionų ir vietos valdžios institucijas, pagrindinius maisto grandinės dalyvius, asmenis iš kaimo vietovių (bet atsižvelgiant į plėtrą – su papildomais penkiais nariais, atstovaujančiais, be kita ko, švietimo, lygybės ir feminizmo ministerijoms), ir kuri bendradarbiauja su 42 miestais, ir Maisto politikos tarybų tinklas (sukurtas 2016 m.), vienijantis 30 vietos maisto politikos tarybų, grindžiamų principu „iš apačios į viršų“ (daugiausia iš Vokietijos) ir 40 steigimo iniciatyvų.

2.7. Nacionalinių maisto politikos tarybų pavyzdžių ES nėra tiek daug. Prancūzijoje Nacionalinė maisto taryba (CNA) ([10]) yra nepriklausomas ministrams patariantis organas, su kuriuo konsultuojamasi dėl maisto politikos pokyčių ir kuris teikia nuomones, kad priimtų viešuosius sprendimus įvairiais klausimais, pavyzdžiui, maisto kokybės, vartotojų informavimo, mitybos, sveikatos saugumo, maisto prieinamumo ir krizių prevencijos, ir apie juos informuotų įvairius maisto grandinės suinteresuotuosius subjektus. Prancūzijos miestų žemės ūkio ir maisto politikos suinteresuotųjų subjektų tinklas „Terres en ville“ ([11]), įkurtas 2000 m., vienija bendrų tikslų siekiančius Prancūzijos miestus ir žemės ūkio rūmus ([12]), kad išrinkti vietos pareigūnai ir specialistai kartu plėtotų metropolinių zonų žemės ūkio ir maisto politiką. Šiuos teritorinius maisto projektus finansuoja ir įgyvendina valdžios institucijos, o tai kartais sukelia įtampą su kitais instituciniais lygmenimis. Patirtis rodo, kad rengiant maisto politiką (vietos ir nacionaliniu lygmenimis) piliečiai nepakankamai įtraukiami. Portugalijoje 2018 m. įsteigta Nacionalinė aprūpinimo maistu ir mitybos taryba (CONSANP) ([13]). Liuksemburge 2018–2023 m. Liuksemburgo koalicijos susitarime ([14]) buvo planuojama sukurti įvairių suinteresuotųjų subjektų organą, vadinamą Nacionaline maisto politikos taryba, tačiau dėl jo dar oficialiai nesusitarta. Nyderlanduose rengiamas piliečių aukščiausiojo lygio susitikimas dėl žemės ūkio ateities, tačiau iki šiol politinius sprendimus priimantys asmenys jam nepritarė ir (arba) neskyrė finansavimo ([15]).

2.8. Taip pat verta paminėti Šiaurės šalių maisto politikos laboratoriją, kurią sukūrė Šiaurės ministrų taryba ([16]) ir kuri yra jai skirta, siekiant „padėti spręsti maisto klausimus, kurie JT darbotvarkėje iki 2030 m. įvardyti kaip uždaviniai“.

2.9. Savo nuomonėse ([17]) EESRK ragino įsteigti Europos maisto politikos tarybą, kuri padėtų užtikrinti labiau integruotą ir dalyvavimu grindžiamą požiūrį į maisto politikos formavimą, paspartintų politikos derinimą ES, nacionaliniu ir vietos lygmenimis, suteiktų galimybę suinteresuotiesiems subjektams mokytis vieniems iš kitų dalijantis gerąja patirtimi ir užtikrintų, kad būtų atsižvelgta į visus įvairių sektorių požiūrius.

2.10. Šia nuomone savo iniciatyva siekiama pateikti konkrečių idėjų dėl maisto sistemų valdymo ir prasmingo bei struktūruoto pilietinės visuomenės, įskaitant jaunimą, dalyvavimo rengiant, stebint ir įgyvendinant maisto politiką. Nuomonėje taip pat nagrinėjama, kaip įtraukti už švietimą atsakingas valdžios institucijas ir mokyklų bei mokinių tėvų pilietinės visuomenės atstovus, kad būtų skatinamas ateities kartų ankstyvasis švietimas tvaraus ir sveiko maisto klausimais, remiantis neseniai atliktu darbu jaunimo švietimo ([18]) ir ES mokyklų programos srityse ([19]).

3. **Su esamų vietos ir nacionalinio lygmenų maisto politikos tarybų darbu susijusi patirtis**

3.1. Esamos maisto politikos tarybos apjungia didelę įvairių teisinių ir organizacinių formų ir struktūrų, misijų, tikslų ir veiklos, pritaikytų prie miestų bendruomenės, kuriai jos tarnauja, poreikių ir prioritetų, organizacijų, įvairovę, pradedant mišrių formų ne pelno organizacijomis ir baigiant (vietos) valdžios institucijomis. Jos taiko skirtingus dalyvaujamuosius metodus ir metodikas miesto maisto sistemoms kurti ir pertvarkyti.

([9]) Katalonijos maisto taryba, Consell Català de l'Alimentació.
([10]) Prancūzijos maisto taryba, www.cna-alimentation.fr/.
([11]) Tinklas „Terres en villes“, www.terresenvilles.org/.
([12]) Monpeljė, Ruanas, Vuaronas, Havras, Artua (Betiūnas, Briuė Artua), Duė, Anžė, Renas, Sen Nazeras, Nantas, Lorjanas, Tulūza, Grenoblis, Sent Etjenas, Lionas, Bezansonas, Dižonas, Nansi, Mecas, Amjenas, Lilis, Ozeras, Puatjė (2022 m.).
([13]) Conselho Nacional de Segurança Alimentar e Nutricional entra em funcionamento
([14]) Maisto politikos taryba, https://food.uni.lu/projects/research-projects/food-policy-council/.
([15]) https://g1000landbouw.nl/
([16]) Šiaurės šalių maisto politikos laboratorija, www.norden.org/en/nordic-food-policy-lab
([17]) Be kita ko, OL C 129, 2018 4 11, p. 18 ir OL C 429, 2020 12 11, p. 268.
([18]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Įgalinti jaunimą siekti darnaus vystymosi pasitelkiant švietimą“ (nuomonė savo iniciatyva) (OL C 100, 2023 3 16, p. 38).
([19]) EESRK informacinis pranešimas dėl ES mokykloms skirtos programos vertinimo.

3.2. Atrodo, kad visos šios organizacijos turi bendrą tikslą – poreikį sukurti tvarią, sveikesnę, skaidresnę ir teisingesnę maisto sistemą visiems. Kiti regionų ir vietos maisto politikos tarybų tikslai yra užtikrinti apsirūpinimo maistu savarankiškumą, kurti trumpesnes ir vietos maisto tiekimo grandines, mažinti maisto švaistymą, sodinti bendruomenių sodus, sujungti miestus ir kaimo vietoves, plėtoti vietos maisto rinkas, skatinti miesto žemės ūkį ir puoselėti gyvybingą maisto kultūrą.

3.3. Siekdamos šio tikslo, šios organizacijos vykdo įvairią veiklą, kuri ne visada apima politikos formavimą, politines konsultacijas ar politikos pokyčius. Dauguma maisto politikos tarybų yra grindžiamos principu „iš apačios į viršų“ ir remia tinklaveiką, propagavimą, švietimą, informuotumo didinimą ir projektų rengimą. Kitos tarybos, pavyzdžiui, Prancūzijoje, yra grindžiamos politika.

3.4. Bendruomeninių maisto politikos tarybų tikslas – užtikrinti, kad demokratija maisto srityje taptų pagrindiniu procedūriniu principu. Koordinavimo, konsultavimo ir kt. organizacinės struktūros suteikia galimybę įvairiems suinteresuotiesiems subjektams vykdyti vadovavimo, pagalbos, partnerystės ir kitas savivaldos funkcijas. Maisto politikos tarybų nariais paprastai gali tapti visi subjektai, suinteresuoti tvarios maisto sistemos klausimais ir norintys laikytis demokratinių principų. Be nuolatinės narystės, maisto politikos tarybos dažnai užmezga institucines partnerystes su Vyriausybinėmis agentūromis, įmonėmis ir pilietinės visuomenės organizacijomis, kurios aktyviai dalyvauja pertvarkant dabartines maisto sistemas siekiant tvarumo; šios partnerystės taip pat grindžiamos demokratine praktika, įskaitant kolektyvinę kontrolę ir sprendimų priėmimą. Galiausiai, ne mažiau svarbu tai, kad maisto politikos tarybos yra (vietos) Vyriausybės partnerės – tai svarbi demokratinio valdymo apraiška.

3.5. Maisto politikos tarybų požiūriu, maisto sistemų tvarumas yra svarbiausias tikslas, kuriuo siekiama strateginių (bendrųjų) tikslų, pavyzdžiui, remti atsparias maisto sistemas, didinti sveikos ir tvarios mitybos galimybes ir gausinti žinias apie ją, kovoti su maisto švaistymu pasitelkiant žiedinę ekonomiką, remti ekonominę plėtrą, skatinti teisingumą maisto sistemoje, skatinti aplinkos tvarumą ir didinti žinias apie sveikus maisto produktus bei jų paklausą.

3.6. Dominuoja dviejų rūšių Europos maisto politikos tarybų teisinės formos: asociacijos ir ne pelno organizacijos, pilietinės visuomenės sukurtos struktūros, grindžiamos principu „iš apačios į viršų“, ir vietos savivaldos institucijų sukurtos struktūros, grindžiamos principu „iš viršaus į apačią“ Be piliečių, dauguma maisto politikos tarybų suburia daug įvairių narių, įskaitant privačias įmones, viešojo administravimo institucijas ir maisto, sveikatos ir švietimo sektorių suinteresuotuosius subjektus. Jos taip pat suburia platų vietos bendruomenės socialinių grupių atstovų ratą.

3.7. Maisto politikos tarybų finansavimas labai skiriasi. Kai kuriose maisto politikos tarybose dirba atlyginimą gaunantys darbuotojai ir (arba) jos vykdo (didelio masto) finansuojamas programas ir projektus, o kitos yra visiškai priklausomos nuo įnašų ir savanorių. Finansavimo šaltiniai yra įvairūs: nuo metinės valstybės paramos iki narystės mokesčių, dotacijų moksliniams tyrimams ar kitų dotacijų, privačių fondų paramos ir donacijų. Lėšų rinkimo veikla, narių įnašai, donacijos ir viešosios subsidijos (dotacijos) yra pagrindiniai maisto politikos tarybų, įsteigtų kaip ne pelno organizacijos ar asociacijos, finansavimo šaltiniai, o savivaldos institucijų steigiamos maisto politikos tarybos daugiausia priklauso nuo miesto tarybos metinio biudžeto.

3.8. Taip pat yra galimų spragų: tyrimai rodo, kad maisto politikos tarybos taip pat gali turėti trūkumų ir (arba) ne visada optimaliai veikti ([20]), pavyzdžiui, jei pažeidžiamiausioms grupėms nepakankamai atstovaujama arba jei asmeniniai interesai turi didelės įtakos. Kitas svarbus iššūkis yra tas, kad svarstymų kokybė priklauso nuo vienodo dalyvavimo, tinkamų sąlygų procesui sudarymo ir orientavimosi į žinias ir (arba) vertybes, o ne į interesus. Todėl EESRK pabrėžia, kad siekiant tikros, visų pirma tradiciškai nepakankamai atstovaujamų visuomenės grupių, įtraukties būtina žengti gerokai toliau negu atviros narystės principas, tokiu būdu užtikrinant tikrą įtraukumą ir kokybiškus svarstymus FPC.

3.9. Be to, EESRK mano, kad maisto politikos tarybos turėtų bendradarbiauti su jaunąja karta, be kita ko, pasitelkdamos švietimą. Ateities kartos pirmenybę turėtų teikti švietimui apie tvarias maisto sistemas, daugiausia dėmesio skiriant žinioms apie tvarią ir sveiką mitybą, gamybos grandinę nuo pat pradžių iki pabaigos, kad būtų galima nustatyti, kas ir kaip yra gaminama, ir paaiškinti, kaip vyksta maisto paskirstymas mūsų maisto sistemoje nuo ūkininkų ar gyvulių augintojų iki kol

([20]) *Power to the people? Food democracy initiatives' contributions to democratic goods.*

pilietis suvartoja galutinį produktą. Todėl EESRK rekomenduoja į maisto politikos tarybas įtraukti kompetentingas švietimo institucijas, kurios, derindamos veiksmus su žemės ūkio maisto produktų sektoriumi, galėtų nustatyti su maistu susijusį švietimo sistemos prioritetinį turinį. Be to, vaikų švietimą turėtų remti tėvų mokymasis visą gyvenimą ir piliečių švietimas ([21]).

4. **Raginimas įsteigti Europos maisto politikos tarybą**

4.1. Remiantis giliomis tradicijomis, maisto politikos tarybose vadovaujamasi principu „iš apačios į viršų“, tačiau tai neturėjo įtakos pažangai ir atsparumui Europos lygmeniu. Maisto sistemų valdymo reforma yra neišvengiama ir turi būti vykdoma taip, kad būtų atkurta maisto sistemų demokratija ir atskaitomybė. Būsimai FSFS būtinas kruopštus valdymas, užtikrinant suderintus pokyčius įvairiuose sektoriuose. Didinant atskaitomybę ir skatinant dalyvavimą galima veiksmingiausiai apeiti rinkos senbuvių, kurie nėra suinteresuoti pokyčiais, veto teisę, o iš tiesų visapusiškos maisto politikos poveikį galima reguliariai vertinti, peržiūrėti ir gerinti. Todėl EESRK mano, kad Europos maisto politikos tarybos įsteigimas bus labai svarbus žingsnis siekiant įgyvendinti visapusišką maisto politikos viziją ([22]).

4.2. Europos maisto politikos taryba turėtų:

4.2.1. vadovautis mokslu ir užtikrinti mokslinių konsultacijų mechanizmą; būti patikimas mokslinių tyrimų ir mokslinių konsultacijų šaltinis;

4.2.2. ją turėtų sudaryti:

— akademinės bendruomenės ekspertai ir mokslininkai (EFPC arba kaip patariamoji taryba);

— maisto tiekimo grandinės dalyviai (ūkininkai, maisto verslo įmonės ir perdirbėjai, mažmenininkai, profesinės sąjungos ir kt.), švietimo sistemos dalyviai ir pilietinės visuomenės organizacijos (kovos su skurdu tinklai, maisto bankai, socialinės platformos, aplinkosaugos ir vystymosi NVO), jaunimo atstovai, socialiniai partneriai;

— institucijų atstovai (Parlamentas, Taryba, Komisija, EESRK, RK);

4.2.3. po pradinio etapo EFPC taip pat turėtų įtraukti vietos, regionų ir nacionalinio lygmens atstovus ir maisto politikos tarybas, užtikrinant organizuotą atitinkamų lygmenų junglumą. Šiuo metu nacionalinės maisto politikos tarybos nėra pakankamai plačiai paplitusios, kad užtikrintų vienodą atstovavimą visoms šalims;

4.2.4. būti institucinis organas, kurio atžvilgiu ES institucijos turėtų prisiimti įsipareigojimus ir užtikrinti politinį pritarimą: nepriklausoma, autoritetinga ilgalaikio planavimo institucija, kuri turėtų būti patikima (pavyzdinė institucija) ir kurios tikslas – turėtų būti tapti svertu ir padėti spręsti ateityje kilsiančius su maistu susijusius iššūkius pereinant prie tvarių maisto sistemų;

4.2.5. būti nuolatinis patikimų konsultacijų ir įrodymais pagrįstų politikos galimybių bei rekomendacijų dėl ES maisto sistemos krypties šaltinis, kuriam ES institucijos turėtų būti įpareigotos teikti grįžtamąją informaciją ir pagrįstus atsakymus. Ji turėtų išnagrinėti galimybes, kaip įvykdyti ir stebėti esamus ES įsipareigojimus, tuo pat metu vertinant nacionalinius maisto politikos planus, ir perkelti juos į politikos nuostatas, kurios užtikrintų socialinę pažangą per maistą. Galiausiai ji turėtų dalyvauti diskusijose dėl pasaulinių maisto sistemų veikimo;

4.2.6. didinti politikos sričių (pvz., bendros žemės ūkio politikos, bendros žuvininkystės politikos, teisės į maistą, su sveika mityba susijusių teisės aktų, viešųjų pirkimų, švietimo politikos ir kt.) darną ir skatinti socialines inovacijas, kuriomis siekiama visų maisto grandinės dalyvių gerovės, atsižvelgiant į ūkininkų kartų kaitos poreikį;

([21]) OL C 100, 2023 3 16, p. 38.

([22]) „IPES-Food“ ataskaita, CFP_FullReport.pdf (ipes-food.org), ir O. De Schutter, N. Jacobs ir C. Clément, 2020 m., *A 'Common Food Policy' for Europe: How governance reforms can spark a shift to healthy diets and sustainable food systems, Food Policy 96*.

4.2.7. maisto politikos tarybų atžvilgiu remti (finansiniu ir struktūriniu požiūriu) ir skatinti principu „iš apačios į viršų“ grindžiamą požiūrį į tvarias vietos, regionines ir (arba) nacionalines maisto sistemas, kovoti su kaimo ir miesto atskirtimi ir gamintojų bei vartotojų poliarizacija remiant pilietinį dialogą (įskaitant jaunimo, pažeidžiamų ir marginalizuotų visuomenės grupių atstovus, kaimo vietovių subjektus, socialinius partnerius), sudaryti sąlygas sistemingai plėtoti maisto politikos tarybas, skatinant vietos valdžios institucijų ir pilietinės visuomenės sinergiją;

4.2.8. prireikus įsteigti ES lygmens maisto politikos tarybų tinklą, sukuriant keitimosi geriausios patirties pavyzdžiais ir įžvalgomis platformą, per kurią būtų formuojama ES politika ir jai būtų daroma įtaka;

4.2.9. užtikrinti sinergiją su kitomis esamomis ES platformomis, pavyzdžiui, ES maisto politikos koalicija ([23]), Maisto švaistymo platforma ([24]), Europos žiedinės ekonomikos suinteresuotųjų subjektų platforma (ECESP) ([25]) ir ES kaimo paktu ([26]).

4.3. EESRK yra pasirengęs suteikti erdvę Europos maisto politikos tarybos susitikimams. Sėkmingas pavyzdys yra jau veikianti Europos žiedinės ekonomikos suinteresuotųjų subjektų platforma – bendra EESRK ir Komisijos iniciatyva ([27]).

Briuselis, 2023 m. birželio 14 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pirmininkas
Oliver RÖPKE

([23]) ES maisto politikos koalicija.
([24]) ES maisto nuostolių ir švaistymo prevencijos platforma.
([25]) Europos žiedinės ekonomikos suinteresuotųjų subjektų platforma.
([26]) Kaimo paktas. https://rural-vision.europa.eu/rural-pact_en.
([27]) Europos žiedinės ekonomikos suinteresuotųjų subjektų platforma.